

CZU: 347.952

DOI: [10.5281/zenodo.3886761](https://doi.org/10.5281/zenodo.3886761)

EFECTELE NEÎNREGISTRĂRII PROCESULUI-VERBAL DE SECHESTRU ÎNTOCMIT DE EXECUTORUL JUDECĂTORESC – TEMEI DE CONTESTARE

Igor COBAN

Universitatea de Stat de Moldova

Executarea silită este o parte integrantă a procesului civil, aceasta fiind faza la care o hotărâre judecătorească favorabilă justițiabilului capătă contur și este în măsură să aducă acestuia o satisfacție echitabilă reală și practică în urma litigiului dedus judecății. La această etapă statul are obligația pozitivă de a asigura mijloace și procedee de executare silită efective atât în drept, cât și în practică. Unul dintre aceste mijloace fiind procedura de sechestrare și vânzare a bunurilor debitorului. Astfel, având în vedere că sechestrarea bunurilor debitorului are loc prin întocmirea unui proces-verbal de sechestrare, care în cazul unor anumite categorii de bunuri necesită a îndeplini condiții *ad validatem* speciale, cum ar fi înregistrarea acestuia în Registrele de înregistrare a bunurilor respective. În prezentul studiu ne-am propus să analizăm care sunt și care ar putea fi efectele neîndeplinirii condiției respective și, implicit, contestarea acestuia.

Cuvinte-cheie: *executare silită, bunurile debitorului, proces-verbal de sechestrare, organ de înregistrare, proces echitabil, executor judecătoresc, contestarea actelor executorilor judecătorești.*

EFFECTS OF NON-REGISTRATION OF THE REPORT OF SEQUESTER PREPARED BY THE JUDICIAL EXECUTOR – REASON FOR CONTESTATION

Forced execution is an integral part of the civil process, this being the phase at which a court decision favorable to a litigant take shape and it is able to bring to him a real and practical just satisfaction following the litigation. At this stage, the state has a positive obligation to provide effective enforcement means and procedures both in law and practice. One of these means is the procedure for seizing and selling the debtor's assets. Thus, considering that the debtor's seizure of goods takes place by drawing up a seizure report, which in the case of certain categories of goods requires fulfilling special *ad validatem* conditions, such as its registration in the Registers of registration of the respective assets. In this study we set out to analyze what are and what might be the effects of not fulfilling the respective condition and the procedure of contestation it.

Keywords: *forced execution, debtor's goods, seizure report, registration body, fair trial, court executor, procedure of contestation bailiff's acts regarding seizing and selling the debtor's assets.*

Introducere

Executarea silită reprezintă una dintre instituțiile fundamentale ale dreptului procesual civil și o componentă importantă a justiției într-un stat de drept. Încrederea publicului în actul de justiție depinde în mare măsură și de eficacitatea mecanismelor de executare silită, fiind absolut necesar ca o hotărâre judecătorească obținută în urma unui demers judiciar (de multe ori, de durată și costisitor) să aibă o finalitate practică concretă, astfel încât justițiabilul să conștientizeze beneficiile rezultate din obținerea unui rezultat pozitiv în cadrul procesului.

În caz contrar, în lipsa unor mijloace procedurale coerente, clare, suplă și rapide care să garanteze ducerea la îndeplinire efectivă a titlului executoriu, partea ar fi în imposibilitate de a se bucura de câștigarea procesului, titlul executoriu conferind, astfel, creditorului doar un drept teoretic și iluzoriu [1, p.11].

Importanța executării silite rezidă și din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului [2, p.19]. Astfel, de către instanța europeană s-a apreciat că dreptul la un proces echitabil [3, p.114] nu acoperă procedura numai până la pronunțarea hotărârii, ci până la executarea acesteia, iar statul are obligația de „a se plia” unei hotărâri judecătorești pronunțate contra sa [4, §43], considerând că executarea silită face parte integrantă din noțiunea de proces, în sensul art.6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

De asemenea, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că dreptul de acces la justiție ar fi iluzoriu și lipsit de eficiență practică dacă ordinea juridică internă a statului, care respectă preeminența dreptului, ar permite ca o hotărâre judecătorească sau un alt înscris ce constituie titlu/document executoriu să rămână neexecută în detrimentul unei părți. Statul, în calitate de depozitar al forței publice, este chemat să manifeste un comportament vigilent și să-l asiste pe creditor în executarea hotărârii care îi este favorabilă.

Așadar, dreptul la executarea unei hotărâri judecătorești este unul dintre aspectele dreptului de acces la justiție și reclamă, prin natura sa, o reglementare din partea statului [5, p.87]. În doctrina europeană se afirmă că dreptul executării silite a devenit, în principal pentru dreptul european și apoi pentru dreptul constituțional, a treia mare garanție la un proces echitabil.

Astfel, putem constata cu ușurință că unul dintre aspectele principiului accesului liber la justiție presupune asigurarea posibilității executării efective a hotărârilor judecătorești, fapt ce constituie scopul primar al procesului civil. Curtea Europeană a Drepturilor Omului menționează, în acest sens, obligația pozitivă a statului de a organiza un sistem de punere în executare a hotărârilor judecătorești care să fie eficient din punct de vedere normativ și jurisprudențial, sistem care trebuie pus în aplicare fără întârziere [6, §84].

Având în vedere faptul că unul dintre cele mai aplicate mecanisme sau mijloace procedurale de executare silită menite să confere unei hotărâri judecătorești favorabile o finalitate practică și efectivă reprezintă procedura de sechestrare și vânzare a bunurilor debitorului ce își are sediul juridic în Capitolul IX din Titlul II al Cărții Întâi din Codul de executare al Republicii Moldova nr.443/2004 (în continuare – CE RM), iar, sub aspect procedural această etapă demarează cu întocmirea de către executorul judecătoresc a procesului-verbal de sechestrare, în prezentul demers ne-am propus să evidențiem care sunt temeiurile de nulitate și/sau inopozabilitate a celui din urmă act. Or, anularea acestuia sau inopozabilitatea lui față de terți poate duce în mod nemijlocit la imposibilitatea ulterioară de a executa hotărârea judecătorească din diverse motive (dispariția sau înstrăinarea bunurilor sechestrate, pierirea sau distrugerea acestora, lipsa altor bunuri în patrimoniul debitorului etc.).

Rezultate și discuții

Potrivit art.115 CE RM, sechestrarea bunurilor **constă în întocmirea unui proces-verbal** în condițiile art.118 CE RM. Astfel, potrivit art.118 CE, despre sechestrarea și/sau ridicarea bunurilor se întocmește un proces-verbal în 3 exemplare, după modelul prevăzut la art.75 CE RM.

Suplimentar condițiilor de formă și conținut prevăzute de art.75 CE RM, în procesul-verbal de sechestrare se enumeră obligatoriu obiectele și documentele sechestrate, indicându-se numărul, măsura, greutatea lor, genul, elementele de individualizare, gradul de uzură și, pe cât este posibil, valoarea lor. Iar în cazul valorilor mobiliare, se indică numărul, emitentul, prețul nominal și alte date cunoscute la momentul sechestrării lor.

Procesul-verbal de sechestrare și/sau de ridicare a bunurilor se aduce la cunoștință tuturor persoanelor care participă la efectuarea acestor acte procesuale, fapt confirmat prin semnătura fiecăreia. Refuzul de a semna procesul-verbal se consemnează în acesta.

Dacă în timpul aplicării sechestrului debitorul sau alte persoane au încălcat ordinea publică ori au încercat să distrugă sau să ascundă bunurile, executorul judecătoresc va consemna în procesul-verbal aceste acțiuni, indicând, totodată, și măsurile pe care le-a întreprins.

Copia de pe procesul-verbal de sechestrare și/sau de ridicare a bunurilor se înmânează, contra semnătură, debitorului sau reprezentantului său ori unui membru de familie adult a lui, după caz, iar dacă aceștia sunt absenți, se înmânează reprezentantului organizației de exploatare a locuințelor sau, după caz, reprezentantului autorității administrației publice locale de nivelul întâi, cărora li se explică dreptul și modul de contestare a acestor acte procesuale ori se transmit prin alte modalități prevăzute pentru comunicarea actelor executorului judecătoresc. În cazul sechestrării și/sau ridicării bunurilor debitorului persoană juridică, copia de pe procesul-verbal se înmânează în conformitate cu prevederile stabilite în Codul de executare pentru comunicarea actelor executorului judecătoresc persoanelor indicate în art.115 alin.(2) CE RM (art.119 CE RM).

Sechestrarea bunurilor se efectuează în limitele valorii revendicărilor ce se conțin în documentul executoriu și a cheltuielilor de executare.

Potrivit art.115 alin.(2) CE RM, sechestrarea bunurilor debitorului persoană juridică se efectuează în prezența administratorului, a reprezentantului acestuia sau a unei persoane cu funcție de răspundere a debitorului, iar în cazul gospodăriei țărănești (de fermier) sau al întreprinderii individuale – în prezența debitorului ori a unui alt membru al gospodăriei sau, după caz, a unui membru de familie a fondatorului întreprinderii. Sechestrarea bunurilor debitorului persoană fizică se efectuează în prezența lui ori a reprezentantului său sau a unui membru de familie adult a lui.

Dacă debitorul sau persoanele indicate în art.115 alin.(2) CE RM nu participă la sechestrarea bunurilor, la cercetarea încăperilor și a altor locuri în care se află bunurile, sechestrarea acestor bunuri se efectuează în prezența a doi martori asistenți.

Dacă debitorul, reprezentantul său ori un membru de familie a lui nu permite pătrunderea în domiciliu, iar documentul executoriu nu conține autorizare de pătrundere forțată, executorul judecătoresc solicită autorizația instanței de judecată.

În cazul în care există bănuieli că bunurile urmărite pot să dispară ori să fie deteriorate, iar documentul executoriu nu conține autorizarea pătrunderii forțate, executorul judecătoresc efectuează sechestrarea în prezența a doi martori asistenți, a colaboratorului organului afacerilor interne, urmând să înștiințeze instanța de judecată imediat, dar nu mai târziu de 24 de ore de la efectuarea sechestrării, cu prezentarea materialelor respective în care se vor indica motivele efectuării sechestrării. Judecătorul va confirma legalitatea acestei acțiuni procesuale printr-o mențiune în procesul-verbal de sechestru. Prezența creditorului sau a reprezentantului său la aplicarea sechestrului este obligatorie.

Dacă un terț declară că bunurile supuse sechestrului sunt ale sale, în procesul-verbal cu privire la sechestrare se face mențiunea respectivă, iar terțului i se explică dreptul de a intenta o acțiune de ridicare a sechestrului.

Debitorul și creditorul, ceilalți participanți la procedura de executare pot face declarații și observații, care se consemnează în proces-verbal.

Despre aplicarea sechestrului asupra bunurilor supuse înregistrării de stat executorul judecătoresc informează neîntârziat organele care efectuează înregistrarea de stat pentru a se face în registrul respectiv o mențiune cu privire la interdicția de înstrăinare a bunului sau de aplicare a sechestrului. Contractul de înstrăinare a bunului încheiat după introducerea interdicției de înstrăinare a bunului sau după întocmirea procesului-verbal de sechestru este nul. Asigurarea bunurilor sechestrate și suportarea riscurilor legate de ridicarea și de transportarea lor sunt puse pe seama debitorului.

Totodată, potrivit art.116 CE RM, în cadrul aplicării sechestrului pe bunuri, executorul judecătoresc are dreptul să deschidă și să cerceteze încăperile și depozitele încuiate dacă debitorul nu le deschide benevol, evitându-se deteriorarea nejustificată a bunurilor.

La deschiderea încăperilor și a depozitelor pot fi utilizate mijloace tehnice, fapt ce va fi consemnat în proces-verbal. Încăperea și depozitul pot fi sigilate și/sau puse sub pază, după caz. Executorul judecătoresc este obligat să nu dea publicității circumstanțele vieții intime a persoanei constatate la aplicarea sechestrului.

Dacă în timpul cercetării încăperilor și a depozitelor debitorului se descoperă obiecte și documente a căror circulație este interzisă de lege, executorul judecătoresc informează neîntârziat organul de resort.

Prevederile respective se aplică și în cazul urmăririi bunurilor debitorului care se află la terți.

Unul dintre cele mai importante momente în ceea ce privește sechestrarea bunurilor ține de evaluarea acestora. Astfel, potrivit art.117 alin.(1) CE RM, evaluarea bunurilor supuse sechestrului se efectuează de către executorul judecătoresc la prețurile medii de piață din localitatea respectivă. Executorul judecătoresc este obligat să înștiințeze în scris părțile despre faptul determinării valorii bunurilor supuse sechestrului și să explice dreptul acestora de a apela la un evaluator în cazul în care nu sunt de acord cu valoarea determinată de executor.

Dacă evaluarea bunurilor este dificilă ori debitorul sau creditorul nu este de acord cu valoarea bunului determinată de executorul judecătoresc, acesta din urmă va antrena în evaluare un evaluator în domeniu.

În cazul în care debitorul sau terțul împiedică accesul evaluatorului la bunul supus evaluării, debitorul sau terțul este lipsit de dreptul de a contesta valoarea stabilită a bunului, iar repararea prejudiciilor rezultate din eventuala diminuare a valorii poate fi pretinsă de la debitor sau terț.

În cazul în care nicio parte în procedura de executare nu contestă în termen prețul stabilit de executorul judecătoresc, evaluarea se prezumă a fi corectă și definitivă. Cheltuielile de evaluare a bunurilor efectuate de evaluator le suportă persoana care a contestat valoarea determinată de executorul judecătoresc.

Procesul-verbal de sechestrare și/sau de ridicare a bunurilor poate fi contestat în instanță de judecată în termen de 7 zile de la data întocmirii sau comunicării lui, după caz.

O importanță deosebită pentru prezentul studiu prezintă prevederile art.94 alin.(2) CE RM, potrivit cărora **despre sechestrarea bunului imobil executorul judecătoresc informează organul cadastral teritorial**, iar dacă bunul este ipotecat, informează și creditorul ipotecar, precum și dispozițiile art.115 alin.(9) CE RM, potrivit cărora **despre aplicarea sechestrului asupra bunurilor supuse înregistrării de stat executorul judecătoresc informează neîntârziat organele care efectuează înregistrarea de stat pentru a se face în registrul respectiv o mențiune cu privire la aplicarea sechestrului.**

Astfel, din conținutul normelor citate, în cazul sechestrării bunurilor imobile sau altor bunuri ce aparțin debitorului care sunt supuse înregistrării de stat, desprindem o condiție *ad validatem* distinctă a procesului-verbal de sechestru a unor astfel de bunuri față de celelalte bunuri mobile, și anume – informarea organului care ține registrul respectiv despre aplicarea sechestrului asupra unor astfel de bunuri în scopul menționării în Registrul despre acest fapt. În caz contrar, neinformarea organului corespunzător și nenotarea în Registrul despre aplicarea sechestrului duce la inopozabilitatea procesului-verbal de sechestru față de terți.

Deși legiuitorul nu a reglementat un termen exact în interiorul căruia executorul judecătoresc are obligația de a informa organele care efectuează înregistrarea de stat, termenul „neîntârziat” utilizat de legiuitor în acest sens urmează a fi interpretat în coroborare cu prevederile art.70 alin.(2) CE RM, potrivit cărora executorul judecătoresc urmează să întreprindă **imediat** toate acțiunile necesare în vederea executării hotărârii judecătorești, dacă legea nu prevede altfel. Termenul dintre acțiunile complexe ce urmează a fi întreprinse de executorul judecătoresc **nu va depăși 15 zile**.

Astfel, din interpretarea normelor menționate reiese că executorul judecătoresc urmează să informeze organul care efectuează înregistrarea imediat după întocmirea procesului-verbal de sechestru, dar nu mai târziu de 15 zile de la întocmirea acestuia. Iar neinformarea organului care efectuează înregistrarea și nemenționarea despre aplicarea sechestrului duce la nulitatea procesului-verbal de sechestru sau cel puțin la căderea acestuia în desuetudine. Cu alte cuvinte, procesul-verbal de sechestru asupra bunurilor imobile sau a altor bunuri ale debitorului care sunt supuse înregistrării de stat, neînregistrat în modul corespunzător și în termenul prevăzut, nu va putea produce efecte juridice, cel puțin față de terți.

Reieșind din prevederile art.2 CE RM, potrivit cărora executorul judecătoresc asigură executarea silită a documentelor executorii în strictă conformitate cu Codul de executare și cu alte acte normative, neinformarea organului care efectuează înregistrarea și nemenționarea în Registrul în care este înregistrat bunul sechestrat despre faptul aplicării sechestrului sau efectuarea operațiunilor respective cu încălcarea normelor citate *supra* determină caracterul ilegal și viciat al procesului-verbal de sechestru, în special, și al procedurii de sechestrare a bunurilor debitorului, în general.

Ceea ce poate servi drept temei de anulare a procesului-verbal de sechestru de către instanța judecătorească în eventualitatea contestării acestuia de către unul dintre participanții la procedura de executare sau de către un terț care consideră că prin acesta i-a fost lezat un drept garantat de lege în modul prevăzut de art.161-163 CE RM, sau, în cazul dat, prezumția legalității procesului-verbal de sechestru întocmit de executorul judecătoresc, instituită în art.3 alin.(1) din Legea privind executorii judecătorești, potrivit căruia actul întocmit de executorul judecătoresc, în limitele competențelor sale legale, este act procesual de autoritate publică, are forță probantă, **se prezumă a fi legal**, iar în cazul în care este întocmit în cadrul procedurii de executare, poate fi contestat în modul stabilit de Codul de executare – este combătută prin nerespectarea cerințelor legale imperative.

Necesitatea respectării condițiilor respective – de informare a organului registrator și menționarea în Registrul corespunzător despre aplicarea sechestrului în modul și termenele prevăzute explicate *supra*, precum și aplicarea sancțiunilor în cazul nerespectării acestora – inopozabilitatea față de terți, caracterul desuet al procesului-verbal de sechestru și anularea acestuia de către instanța judecătorească – derivă și din practica CtEDO, care a menționat că, în materie de sechestrare și percheziții, **dreptul național trebuie să ofere garanții adecvate împotriva arbitrariului** [7, §70].

Cu alte cuvinte, informarea organului responsabil de înregistrare în scopul efectuării mențiunii despre aplicarea sechestrului asupra bunului supus înregistrării nu poate fi lăsată la latitudinea executorului judecătoresc, ci aceasta trebuie efectuată în interiorul termenilor prevăzuți. În situația în care încălcarea termenilor respectivi poate duce la anularea procesului-verbal de sechestru, iar neînregistrarea mențiunilor respective la inopozabilitatea acestuia față de terți, hotărârea judecătorească favorabilă creditorului în procedura de executare silită poate rămâne fără executare sau poate fi executată cu întârziere din cauza lipsei de diligență din partea executorului judecătoresc.

Și în acest din urmă aspect, CtEDO a menționat că atunci când autoritățile sunt obligate să acționeze pentru executarea unei hotărâri judecătorești și nu o fac, inacțiunea lor poate angaja responsabilitatea statului în temeiul articolului 6 §1 al Convenției [8, §44]. Fiecare stat trebuie să asigure funcționarea unor instrumente juridice care să fie adecvate și suficiente pentru a asigura executarea obligațiilor pozitive care revin statului [9, §66]. În calitate de posesor al forței publice, trebuie să acționeze diligent pentru a asista creditorul

în executarea hotărârii judecătorești [10, §70]. Statele au obligația pozitivă de a organiza un sistem de executare a hotărârilor judecătorești care să fie efectiv atât în drept, cât și în practică [11, §64].

Mai mult ca atât, într-o cauză împotriva Moldovei [12, §49], CtEDO a reținut că omisiunile executorului judecătoresc și lipsa de diligență din partea acestuia în vederea prevenirii anulării actelor și acțiunilor sale au constituit o încălcare a art.6 §1 CEDO. Recunoscând, *inter alia*, din aceleași motive și violarea art.1 al Protocolului nr.1 la Convenție [12, §51].

Concluzii

Dat fiind faptul că, procedura de executare silită este parte integrantă din procesul civil, garanțiile impuse de art.6 §1 CEDO se extind și asupra acestei etape procedurale. De aici derivă nemijlocit obligația pozitivă a statului de a asigura mijloace și proceduri de executare a unei hotărâri judecătorești efective în măsură să excludă arbitrariul atât în drept, cât și în practică.

Chiar dacă normele speciale (art.115 alin.(9) CE RM) nu prevăd un termen exact în interiorul căruia executorul judecătoresc are obligația de a informa organele care efectuează înregistrarea despre aplicarea sechestrului asupra bunurilor imobile sau a altor bunuri supuse înregistrării de stat în scopul efectuării în registrele respective a mențiunii despre aplicarea sechestrului, totuși, reieșind din prevederile art.70 alin.(2) CE RM, acesta este obligat să efectueze informarea respectivă în cel mult 15 zile de la întocmirea procesului-verbal de sechestr.

Omiterea informării sau informarea tardivă duc la inopozabilitatea procesului-verbal de sechestr față de terți, la dobândirea caracterului desuet sau anularea acestuia, acestea servind drept premise de violare a art.6 §1 CEDO și a art.1 din Protocolul nr.1 al CEDO.

Motiv din care considerăm oportună modificarea art.115 alin.(9) CE RM, astfel încât să fie indicat termenul sau perioada de timp exactă în care executorul judecătoresc are obligația de a informa organul care efectuează înregistrarea bunurilor supuse înregistrării despre aplicarea sechestrului asupra acestora.

Referințe:

1. GÂRBULEȚ, I., OPRINA, E. *Tratat teoretic și practic de executare silită*. București: Universul Juridic, 2013.
2. VOICU, M. Procedura executării silite în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului – CEDO. În: *RRDJ*, 2012, nr.5, p.17-36.
3. BÎRSAN, C. *Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Comentariu pe articole*. Vol.I. *Drepturi și libertăți*. București: All Beck, 2004.
4. *Hornsby vs. Grecia*, Hotărârea din 19 martie 1997.
5. SELEGEAN, M. *Dreptul la un proces echitabil. Articolul 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului*. București: I.N.M., 2005.
6. *Fuklev vs. Ucraina*, Hotărârea din 7 iunie 2005.
7. *Varga vs. România*, Hotărârea din 1 aprilie 2008.
8. *Scollo vs. Italy*, Hotărârea din 28 septembrie 1995, Seria A nr. 315-C.
9. *Ruianu vs. Romania*, Hotărârea nr.34647/97 din 17 iunie 2003.
10. *Fociac vs. Romania*, Hotărârea nr.2577/02 din 3 februarie 2005.
11. *Apostol vs. Georgia*, Hotărârea nr.40765/02 din 2006.
12. *Cebotari și alții vs. Moldova*, Hotărârea din 27.01.2009.

Date despre autor:

Igor COBAN, doctor în drept, conferențiar universitar, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: coban.igor@gmail.com

ORCID: 0000-0003-1934-9352

Prezentat la 18.03.2020